

5. Darius Baronas apie XV a. pabaigos – XVI a. I pusės karų su Maskva reikšmę

Kur kas reikšmingesni negu karai su totoriais Lietuvai buvo po Kazimiero mirties (1492) prasidėję karai su Rusija. Jau per pirmus du XVI a. dešimtmečius LDK patyrė didžiulį teritorinių nuostolių, iš kurių skaudžiausias - Smolensko praradimas 1514 m. 1449 m. taikos sutartis fiksavo LDK ekspansijos į rytus pabaigą, ir nuo tol Smolenskas LDK buvo tarsi gynybiniai vartai, blokuojantys Rusijos plėtimąsi vakarų kryptimi. Juos praradus, kelias Rusijai pasidarė atviras. LDK nesugebėjimas atsiimti Smolenską net po didžiosios Oršos mūšio pergalės (1514) rodė, kad jėgų santykis pasikeitė Maskvos naudai. Tik ypatingomis aplinkybėmis - užsitikrinus lenkų paramą ir pasinaudojus Maskvos vidaus bei užsienio politikos sunkumais - buvo galima išmėginti karo laimę. Vienintelis puolamasis XVI a. LDK karas prieš Rusiją (1534-1537) atnešė daugiau nuostolių negu naudos, o tikslo - likviduoti Maskvos grėsmę rytų sienai - nepasiekė.

Darius Baronas, „Karyba“, in: *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra: tyrinėjimai ir vaizdai,*

[sudarė Vytautas Ališauskas... [et al.]], Vilnius: Aidai, 2001, p. 231.